

Ҳадис дарслари (104-дарс). Эй Аллоҳнинг Расули, жаннат аҳли ва дўзах аҳли маълумми?

13:06 / 23.09.2020 3721

????? ?????????? ???? ?????????? ?????? ?????? ??????
?????: ?????? ??? ??????? ?????? ?????????? ???????
?????????? ???? ?????? ?????????? ??????: ??????.
?????: ??????? ?????????? ?????????????? ??????:
????? ?????????? ?????? ?????? ?????? ????. ??????
?????????????.

Имрон ибн Ҳусойн розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Эй Аллоҳнинг Расули, жаннат аҳли ва дўзах аҳли маълумми?» дейилди.

«Ҳа», дедилар.

«Унда амал қилувчилар нима учун амал қиладилар?» дейилди.

«Ҳамма унинг учун халқ қилинган нарсага мұяссардир», дедилар».

Тўртовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: Бу ҳадисни Имрон ибн Ҳусойн розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар. Олдин у киши билан танишиб олайлик.

Имрон ибн Ҳусойн ибн Абд ибн Халаф Ҳузоий ал-Басрий, кунялари Абу Нажд. Ҳижратнинг 7-йили, Хайбар жанги йилида Исломни қабул қилган. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бирга бир нечта жангда иштирок этган, Макка фатҳ этилган куни Ҳузоъа исмли саҳоба билан бирга байроқ қўтарган. Умар ибн Хаттоб халифалик даврларида Басра аҳлига дийн илмларини ўргатиш учун юборилган, Али билан Муовия ўрталаридағи «Сиффийн» урушида иштирок этмаган, яъни бу кўнгилсиз ишга қўшилмаган уламо саҳобалардан эдилар.

Ҳасан Басрий «Басра шаҳрида Имрон ибн Ҳусойндан кўра фазилатли саҳобани кўрмадим», деганлар. У зот тақводор, зоҳид, ростгўй, Аллоҳнинг ишқида кўп йиғловчи саҳобалардан эдилар.

Имрон ибн Ҳусойн Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан 180та ҳадис ривоят қилганлар. У кишидан Абу Ражо Атторий, Матроф ибн Абдуллоҳ, Зирор ибн Абдуллоҳ, Абдуллоҳ ибн Бурайда, Ибн Сийрийн, Абу Асвад Дауалий ва бошқа тобеъийнлар ривоят қилишди. Бу зот ҳижратнинг 52-йили Басра шаҳрида вафот этдилар.

Ушбу ҳадисда саҳобаи киромлар Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васалламдан қадар тўғрисида дастлабки маълумотларни эшитган одамда пайдо бўладиган саволларни сўрамоқдалар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан қадар тўғрисидаги гапларни илк бор эшитганларидан сўнг уларда ҳам бу савол туғилган бўлиши мумкин. Саҳобаи киромлар томонидан:

«Эй Аллоҳнинг Расули, жаннат аҳли ва дўзах аҳли маълумми?» дейилди.

Яъни ким жаннат аҳли, ким дўзах аҳли бўлиши олдиндан маълумми, деб сўрашди. Билувчи маълум ва машҳур бўлганидан «Маълумми» лафзи қазои

қадар Аллоҳнинг илмдан эканлигига яна бир далилдир. «Белгиланганми», «тайин қилинганми», «ҳукм қилинганми» каби сўзлар ишлатилмаган, балки «маълумми» сўзи ишлатилган. Бу саволга Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳа», дедилар.

Яъни «Ҳа, жаннат аҳли ва дўзах аҳли маълум», деганлар.

«Унда амал қилувчилар нима учун амал қиладилар?», дейилди».

Яъни жаннат аҳлининг кимлиги ҳам, дўзах аҳлининг кимлиги ҳам маълум бўлса, унда овора бўлиб, амал қилишнинг нима кераги бор? Ана шу маънодаги саволга Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳамма унинг учун халқ қилинган нарсага мұяссардир», деб жавоб бердилар.

Бу жумлага уламоларимиз «Ҳар бир инсон ўзи учун халқ қилинган амалга мұяссар бўлади: саодатманд инсон саодат аҳлининг амалига, бадбаҳт инсон эса шақоват аҳлининг амалига мұяссар бўлади. Шунинг учун Аллоҳ амр қилган амалларни қилиш ҳар бир инсондан матлубдир», деган маънони берганлар.

Ҳа, Аллоҳ таоло барча бандаларини амал қилишга амр этган. Шариатнинг ҳаммаси ҳам, Қуръони Карим ҳам, Суннат ҳам Аллоҳнинг бандалариға қилган амрларидан иборатдир. Ушбу амрларга амал қилиш бандадан талаб қилинган. Ўша амрларга амал қилган бандага саодат ваъда қилинган.

Шунингдек, бандаларга қазои қадарга иймон келтириш амр қилинган. Қазои қадарга иймон келтирган бандага саодат, иймон келтирган бандага бадбаҳтлик ваъда қилинган.

Аммо бандаларга қазои қадар тўғрисида тортишиш, чуқур кетиш буюрилмаган. Аллоҳнинг бу ҳақдаги илмини билиш ҳам, қазои қадарни баҳона қилиб, амални тарк этиш ҳам амр қилинмаган.

Ушбу ҳадиси шарифда мусулмон инсоннинг келгуси ишларда қазои қадарни қандай тушуниши лозимлиги баён этилган. Мусулмон инсон бўлажак ишларда «Барчага ўзи учун халқ қилинган амал мұяссардир» жумласини шиор қилиб олиб, ўзини амалга уриши керак. Ўзи учун яхши амаллар мұяссар эканлигини исботлашга ҳаракат қилиши лозим.

Бундай яхши ишларга мұяссар бўлганда эса хурсанд бўлиши даркор. Баъзи кўнгилсиз ишлар бўлиб қолганда, уларни хато, ожизлик ҳисоблаб, дарҳол тавба қилиши, ёмон амаллар ўзи учун мұяссар әмаслигини исбот қилишга уриниши керак.

Бўлажак ишлар қаршисида мусулмон инсон ўзини қазои қадарга нисбатан қандай тутиши лозимлиги тўғрисидаги Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баёнлари ана шундан иборат. Саҳобаи киромларнинг ҳамда салафи солиҳларимизнинг тушунчалари ва амаллари ана шундан иборат. Улар доимо ўзларини яхши ишга мұяссар кишилар деб ҳисоблаб яшаганлар. Мусулмон бўлишларини катта баҳт аломати деб билишган. Ҳаётлари давомида ўзларини доимо яхши ишга уриб яшаганлар. Тақво билан бетавфиқликка бирданига дуч келсалар, яхши амалга мұяссар бўлиш ниятида ўзларини тақвога урганлар. Сахийлик билан баҳилликка дуч келсалар, ўзларини сахийликка урганлар. Ишchanлик ва дангасаликка дуч келсалар, ўзларини ишchanликка урганлар. Бутун умрларини қандай қилиб кўпроқ савобли амал қиласар эканман, деган фикр ва ҳаракат билан ўтказганлар. Шунинг учун ҳам улар чарчоқ, мاشаққат, қийинчилик ва ўлимдан заррача қўрқмаганлар. Шунинг учун ҳам барча тўсиқларни осонлик билан енгганлар. Шунинг учун ҳам уларга доимо муваффақият ёр бўлган.

Қазои қадарга бўлган шу шаклдаги иймон заифлашганда эса ҳамма ишлар орқага кетди. Амал қилиш ўрнига қазои қадарни тескари таъвил қилиб, «амалнинг фойдаси бўлармикан ёки йўқми» дея қуруқ сафсата сотилганда ишлар расво бўлди. Бунинг натижасида беҳуда жанжаллар қўпайди. Исломий фазилатлар ўрнини иккиланиш, қўрқоқлик, дангасалик ва бошқа разолатлар олди.

Натижада салафи солиҳлар ўрнига Қуръони Каримда айтилганидек: «Уларнинг ортидан намозни зое қиласиган ва шаҳватларга бериладиган ўринбосарлар келдилар».

Мусулмонлар ўз шахсиятларини, муносиб ўринларини тикламоқчи бўлсалар, қазои қадарга бўлган иймонни аввалги, соғ ҳолига келтириш ҳам энг зарур ишлардан бири эканлигини унутмасликлари керак.

«Ҳадис ва ҳаёт» китобидан